

La Taula de Canvi i els Colom de Barcelona

Autor: Josep M. Comajuncosa
Data de publicació: 02-02-2011

Recuperem dels nostres arxius un article fantàstic d'En Josep M. Comajuncosa, on ens refresca dades essencials per entendre qui eren els Colom i l'abast del seu estatus econòmic i polític, que no tenen res a veure amb els Colombo plebeus de Gènova.

Guillem Colom va ser el 1402 el primer administrador de la Taula de Canvi de Barcelona (el primer banc públic de la història). S'encarregava de donar crèdit al monarca i al Consell de la ciutat, i acceptava dipòsits de particulars amb millors garanties que la resta de bancs. La família Colom i la Taula de Canvi van jugar un paper important en la vida pública catalana de tot el segle XV. Els néts del primer canviador, els germans Colom Bertran, eren també néts per línia materna de Francesc Bertran, almirall de la marina catalana. Els Colom Bertran participaren de manera destacada en la guerra civil catalana de 1462-72 entre el rei Joan II i la Generalitat, recolzada aquesta per una part important de l'oligarquia catalana, acostumada a fer valer els seus drets davant del rei mitjançant el parlamentarisme.

Durant aquesta guerra, la Generalitat oferí el tron a Pere de Portugal, cinquè fill del rei Joan I de Portugal, el qual va portar homes d'armes: entre d'altres, Vicent Anes Pinçon i P. Ninho. Durant la guerra, Francesc Colom Bertran fou president de la Generalitat. El seu germà Joan va ser capità i supervisor de naus amb patent de cors. Quan finalitza la guerra, amb la pau de Pedralbes, malgrat les generoses mesures de gràcia concedides pel rei Joan II, cap Colom es troba entre els signants.

Trenta anys més tard, Pere Bertran Margarit, cosí germà dels Colom Bertran, va ser escollit per Colom com a cap militar de la segona expedició a Amèrica que partí de Barcelona. Entre molts altres, l'acompanyava Ramon Pané (o Ponç), escollit pel descobridor perquè estudiés els costums i la religió dels pobladors del nou món. El resultat va ser el primer llibre escrit a Amèrica en una llengua europea. Ramon Pané era frare del monestir de Sant Jeroni de la Murtra, confrontant amb les propietats dels Colom en el municipi de Badalona. La primera expedició havia estat finançada sobretot per Lluís de Santàngel, tresorer de la corona catalano-aragonesa i soci comercial de la família Colom.

Jordi Bilbeny, en el seu nou llibre, significativament titulat Cristòfor Colom, Príncep de Catalunya, identifica el Descobridor amb la figura de Joan-Cristòfor Colom i Bertran. Bilbeny desgrana el parentesc de Colom amb les monarquies catalana, portuguesa i francesa. Va estar casat amb la germana de Pere de Portugal, besnéta de Pere III el Cerimoniós. Això el convertia en oncle de tercer grau del mateix rei Ferran el Catòlic. Com a tal, Colom podia demanar i rebre els càrrecs de virrei, governador general i almirall, i tot això amb caràcter hereditari; quelcom del tot impossible en aquella època per a un estranger analfabet i plebeu.

Força interessant, però, l'anàlisi que en Bilbeny fa de la naturalesa jurídica del contracte signat pel Descobridor amb la monarquia que estava estrictament basat en el dret públic de la corona catalano-aragonesa, com també ho estaven les institucions creades al nou món. El llibre també clarifica la biografia d'alguns personatges importants com Joan Pera, cosmògraf i jurista, encarregat de negociar en nom de Colom amb el secretari de la corona catalana, Joan de Coloma.

El Discovery Channel, que ja va dedicar un reportatge al tema, ha promès una segona entrega que incorporarà proves d'ADN. Deixant de banda el grau de fiabilitat d'aquestes complexes tècniques genètiques, és la documentació aportada per en Bilbeny i l'anàlisi de la seva naturalesa jurídica el que atorga llum a uns fets que han estat durant segles immersos en una sorprenent boirina. La seva tesi sobre el paper preponderant de la corona catalano-aragonesa en el descobriment del Nou Món ajudaria a comprendre el considerable impuls experimentat per la Taula de Canvi de Barcelona a principis del segle XVI i la gran immigració que va rebre Catalunya en aquesta mateixa època procedent d'àmplies zones del sud de França, documentada pel professor Jordi Nadal. Hauríem de reflexionar per què aquest país ha defugit l'estudi seriós d'uns fets històrics tan transcendents. Per què no mirem al mirall? Potser ens fa por el que hi poguéssim veure?

Josep M. Comajuncosa
Professor d'economia d'ESADE.
Doctor en economia per la Universitat de Princeton.